

Egy térség gondjai

3. Az együttműködés: kényszer

Lipták László, a ruzsai Napsugár Tsz elnöke:

— Termelési szerkezetünk egy részén tudunk változtatni: kevesebb fűszerpaprikát termeszünk, mert rengeteg élomunkát igényelne a termés betakarítása. Nem minden évben tudjuk géppel szedni a paprikát. A paprikafeldolgozó sem tudja a kellő ütemben átvenni a géppel szedett paprikát. Növeljük a gabona termőterületét, Áttérünk az ágazati irányítási rendszerre, hogy áttekinthető legyen az egyes kultúrák gazdaságossága. A paradicsom teszi ki a növénytermelés 31 millió árbevételének harmadát. Jó években a lévonallal együtt is nyereséges a paradicsomágazat. Igyekezünk összefüggő, nagy táblákat kialakítani, ahol gazdaságos a gépi betakarítás.

Husza József, az öttömösi Magyar László Tsz elnöke:

— Nálunk a szőlő-gyümölcs ágazat marad a döntő. Azok a szerződések, amelyek korábban a pincegazdasággal kötöttünk, sokat veszítettek aktualitásukból. A végtérmet nyereségéből többet kellene visszajuttatni a termelőknek.

Vecsernyés Ferenc, a puszta-vecsernyés Rizling Tsz elnöke:

— Most önálló vállalat lett a Dél-alföldi Pincegazdaság, helyben döntenek majd egy sor kérdésben. Korábban sokféle szerződést kötöttek a termelőkkel, a feltételekből vissza lehet követelni, az egyes termelők mennyire voltak szorult helyzetben a szerződéskötés idején. Felül kellene ezeket vizsgálni, a végtérmet-érdekeltségi rendszert továbbfejleszteni.

Husza József:

— Pusztamérgesen tervezik, hogy meggyet, szilvát telepítsenek. A csonthéjasoknak nagy az élmunkaigénye.

Vecsernyés Ferenc:

— A csonthéjasok szedése bizonyítottan gépesíthető. Amit lehet, muszáj gépesíteni. Az öszibarackot például 77 forintért szüretelt a gép, 106 forintért a kézi munkások. 120 hektár meggyet, 80 hektár szilvát szándékozunk telepíteni. Társakat keresünk hozzá.

Husza József:

— Mi maradunk az öszibaracknál és az almánál. Ezek értékesítését is több csatornán biztosítjuk. Szállítunk a Szegedi Konzervgyárnak, a ZÖLDERT-nek, az ÉLKER-nek, a keszthelyi ÁFÉSZ-nek és a főté Béké Tsz-nek. Olyan gazdasági viszonyok közt élünk, amikor biztonságra kell törekedni.

Vecsernyés Ferenc:

— Van rizikó a csonthéjasok értékesítésében, de ezt vállalni kell. Ma csonthéjas gyümölcsöket főként házikertekben termelnek, ott is egyre kevesebbet. A hűtőipar viszont gyorsan fejlődik. 8—10 év múlva, mire az ül-

tevények termőre fordulnak, lesz mélyhűtő-kapacitás is, igény is a mirelit gyümölcsökre. Aki előbb belevág, azé lehet a nagyobb haszon.

— A lehetséges felváltókkal tárgyaltak már?

— Sokféle kilincselünk. Azt mondták, vágjunk bele, ha majd lesz termés, megveszük. Nekünk viszont olyan partner kellene, akivel közösen telepítenénk, közösen értékesítenénk és osztanánk a hasznot a kölcsönös érdekek alapján.

Gyuris Dezső, a ruzsai Népszabadság Tsz elnöke:

— Szó volt arról is, hogy pénzügyi segítséget nyújtunk egymás nagyobb beruházásaihoz. Ez ellen elvben nincs senkinek kifogása, csak azt vitatják, hogy aki ilyen alapon elsőként fejleszthet, az jobban jár, mint aki utolsónak kerül sorra.

— A négy gazdaságban mekkora fejlesztésre fordítható összeg gyűlik össze évente?

— Mintegy 30 millió forint. Persze ennek a fele a géppark amortizációja, amit nyomban elkötünk gépvásárlásra. Vagyis, ha saját gazdaságában senki semmire nem ruházna be, akkor mintegy 15 millió forint fölött

rendelkezhetnénk. De ez is irreális dolog lenne.

Gyuris Dezső és Vecsernyés Ferenc harmincas éveikben járó agrárszakemberek. Lipták László a konzervgyárból került a gazdaság élére. Husza József pedig a szövetkezeti mozgalom első generációjához tartozik, néhány éve van a nyugdíjig. A vezetők személye hogyan befolyásolja az együttműködést?

— Talán Öttömös lóg ki kissé a sorból. De inkább a gazdaságok helyzete, érdekei határozzák meg a vezetők magatartását.

— Ha ilyen sok a gond az érdekegyeztetéssel, miért próbálkoznak vele mégis?

— Az együttműködés: kényszer. Külön-külön senkinek sincs elég pénze a térség gazdaságai közül. Nem könnyű megtalálni azokat a pontokat, ahol az érdekeink találkoznak, de a jelenlegi gazdasági helyzetben nincs más lehetőségünk.

Riportunk anyagának felvétele után jelentették be: 1981-től tovább emelkednek a mezőgazdaságban használatos gépek, anyagok árai. Az árnövekedést a terményárak emelkedése csak 80 százalékban fedezi.

Tanács István

Szélerőművek

A szél erejének, mint az olajjal, szénnel, vízzel és atomerővel szembeni alternatív energiának a kihasználásával kapcsolatos fázisok jobban előrehaladtak, semmint gyakran feltételezik. Az Egyesült Államokban és Svédországban úgy tervezik, hogy már 1982-ben üzembe helyeznek két olyan kísérleti berendezést, amelyek szélerőből fejlesztenek áramot. Ennek az alternatív energiafelhasználásnak a fejlesztésében nagymértékben érdekelt a kaszeli Thyssen Henschel gépipari vállalat, amelynek hajtástechnikai know-how-ját használják fel a szélerőművek gyártói.

Ahogy Peter Wiegelmann, a vállalat szóvivője elmondotta, a svéd és amerikai energiahatóságok megbízásából építendő szélerőművek mindegyikének teljesítménye 4000 kW lesz. Egy hagyományos erőmű helyettesítéséhez több szélerőművet kellene egymás mellett felépíteni. „Ezekkel a szélerőművekkel kezdjük meg az átmenetet a kipróbálás fázisából a jövőbeli ipari alkalmazás fázisába” — mondta.

„Terveztük ezeket a szélerőműveket mind a Szövetségi Köztársaságban hazai célokra történő üzemeltetését, mind pedig világméretű forgalmazásukat.” A magas műszaki színvonal, valamint a kísérleti berendezések részére kiválasztott területeken uralkodó

szélviszonyok vizsgálati eredményei jó kilátásokkal bíztattak a tekintetben, hogy kb. 20 év múlva az energiaszükséglet 5—10 százaléka szélerőművek szolgáltatják, meghozza rendes piaci áron — hangsúlyozta Wiegelmann.

Az egyenként 150 tonna súlyú kísérleti berendezések magasan kiemelkednek a tájból. Egy 80 méteres toronyra 77 méter átmérőjű, kétszárnyú lécesvált szerelnek. A változtatható szárnyállások lehetővé teszik az áramszolgáltatást 5—22 méter/sec. szélességtartományban.

EC, mert a lárvák mellett a rajzó lepkéket is elpusztítja. Ahol a kaliforniai pajzstetű erősen károsít, érdemes a fő gazdanövényeit — alma, körte, szilva, ribizke, köszméte, cseresznye, meggy — ismételt lepermetezni. A Ditrifon, az Unitron, az Unifosz vagy a BI 58 egyaránt hatásos. A csemege- és fűszerpaprika-területeken a betegség szárazon korhadó, barnásfeketes foltok formájában jelentkezik. Érésig még ajánlatos egyszer megpermetezni a Dithane M—45-tel.

Kiskerti növényvédelem

A szüret előtt is ajánlatos permetezni a kiskertekben, de csak a várakozási idő betartásával. Az almáknál most már ne használjuk a Zineb, Polynem-Combi, Dithane M—45 gombaölő szereket. Helyettük inkább a Chinoin Fundasol vagy Top-sin Metil 0,1 százalékos oldat védi a termést, a most előforduló betegségek ellen. A folyamatos almamolyrajzás miatt a szedés időpontjától függően — rovarölő szert is tegyünk a permetlébe. Erre most legalkalmasabb az Unifosz 40

Az európai észak— déli autópálya

A tízezer kilométeres európai észak—déli autópálya létesítése lengyel—magyar javaslat alapján indított nagy nemzetközi vállalkozás, amelyben a két kezdeményező államon kívül részt vesz Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Görögország, Jugoszlávia, Olaszország, Románia és Törökország.

Az autópálya Gdanskból indul és Lengyelországon át Pozsonyig halad. Innen, elágazik Bécs felé, csatlakozással Olaszországba, Jugoszláviába és Budapest felé, csatlakozással Bulgáriába, Törökországba, Görögországba. Az autópálya egész hosszának mindössze 10 százaléka lesz eddig is meglévő útszakasz. Az év végére elkészülő

900 kilométeres szakasz egyharmada Lengyelország és Bulgária területén épül. További 1200 kilométeren az egyik sáv még az idén elkészül.

A tervek szerint a kész autópályát 1990-ben adják át a forgalomnak. Az európai gazdasági helyzet nehézségei miatt azonban lehetséges, hogy csúsznak a határidővel. Az építési költségek ugyanis rendkívül nagyok: a hetvenes években 20 milliárd dollárra becsülték.

A pénzügyi kérdések megoldása végett felvetődhet egy speciális bank-konzorcium vagy a koordinátor szerepét betöltő nemzetközi szerv létrehozása.

Bulgakov-múzeum

A Szovjetunióban jövőre ünneplik meg Mihail Bulgakov író születésének 90. évfordulóját. A megemlékezések központja az író szülővárosa, az ukrán főváros, Kijev lesz. Itt az író szülőházában múzeumot rendeznek be. A múzeumban Bulgakov személyes tárgyain kívül, számos eredeti dokumentumot, fényképeket, eredeti kéziratot tekinthetnek meg majd a látogatók. Külön teremben állítják ki az író leghíresebb művéből, a „Mester és Margarita” című regényéből készült fordításokat, külföldi kiadásokat.

A borralalótól a korrupcióig

Előjegyzéses vásárlás és csúszópénz

Hol végződik a borralaló és hol kezdődik a korrupció? A közvélemény mai ítélete szerint nincs abban különösebb kivétel, ha valaki elégedett valamely szolgáltatással, s ezért az őt kiszolgáló személyt utólag külön is honorálja. Felesleges is hiábavaló is lenne tiltakozni a taxisofőrnek, a fodrásznak, a pincérnek már-már kijáró borralaló ellen. De nagy hiba lenne mindezt összemoseni a korrupcióval.

A kettő közötti határt nehéz pontosan megszabni, de valahol ott található, ahol a külön juttatásért jogosultlan előnyt kér vagy kap az, aki zsebbe csúsztatja a bankköt. Ebben az értelemben korrupciónak minősíthető a kereskedelemben elharapódzott csúszópénz is, amelyet hiánycikk kiszolgáltatása ellenében ad — olykor kényszerrel adni — a vevő.

Miért üldözendő a kereskedelemben a csúszópénz? Először is azért, mert indokolatlan pénzkidásra kényszerít

azt a vásárlót, aki természetesen valamilyen hiánycikkhez kíván hozzájutni. Mi több: jogosultlan előnyt nyújt számára: megkapja azt, amit a másik vevő nem kap meg.

A kezdetben szinte ártatlannak látszó tíz-húsz forintos juttatásoknak azonban még súlyosabb következmények támadtak. Miután a vevők egy része hozzászokta az elárusítók egy részét a borralalóhoz, egyes boltosok elkezdtek manipulálni. Pult alatt tartják a ritkán kapható termékeket, hogy csak annak vegyék elő, aki ezért külön is fizet. Ez már bizony spekuláció és korrupció a javából.

Tetézi a gondot, hogy az ilyen manipuláció a legszigorúbb hatósági vizsgálattal is csak nehezen leleplezhető le. Az ügylethez az eladó és a vevő nem hív tanút, s általában egyik sem jelenti fel a másikat. Az eladó szándéka legfeljebb úgy bizonyítható, ha a vevő kérésére nem szolgál ki bizonyos árut,

ugyanakkor azt a terméket az ellenőrök megtalálják a raktár mélyén vagy a pult alatt. Ez büntetendő cselekmény, hiszen a kereskedelmi üzletszabályzat előírja: minden árunak, amiből a bolt rendelkezik lennie kell az eladótérben is.

Az eddigiekből kitűnik, hogy a kereskedelemben elterjedt csúszópénz ellen aligha lehet hatékonyan fellépni csupán az ellenőrzések eszközével. Ezért törekedni és törekedni a Belkereskedelmi Minisztérium az úgynevezett megrendeléses vagy előjegyzéses vásárlás elterjesztésére. Kijelölték azokat a vállalatokat, szövetkezeteket — illetve üzleteket, áruházakat —, amelyek kötelesek a vásárlók megrendeléseit elfogadni. Vagyis: az éppen nem kapható mosógépre, magnetofonra, bútorra vagy más termékre előjegyzést felvenni. Amikor a keresett áru beérkezik, értesíteni kell a vevőt, aki ily módon nyomban hozzájut ahhoz, amit meg akart venni. Csúszópénz nélkül. A rendszer egyúttal csökkenteni annak a lehetőségét is, hogy a boltosok eldugják a keresett, ritkán kapható árukat, hiszen azokat ki kell szolgáltatni az előjegyzéssel vagy megrendeléssel rendelkező vevők számára.

Most már csak az a kérdés, hogyan funkcionál ez a rendszer. Nem hibátlanul. Bár a kijelölt vállalatok, szövetkezetek rendelkeznek a hiánycikknek listájával, s ez a lista általában megegyezik azoknak a termékeknek a listájával, amelyekre kötelesek előjegyzést elfogadni, a vevők tájékozatlansága miatt, egyletore mégis viszonylag alacsony a megrendeléses vásárlás aránya és változatlanul létezik csúszópénz.

A fogyasztóközönség két dolgot tehet a saját érdekében: Az egyik: nem csúsztat pénzt az eladó zsebébe, még ha szorult helyzetben van is, elvégre így leszoktathatja az elárusítót az áru eldugásáról. A másik: a reálisabb teendő, ha nem kap meg valamit, azt kérdezze meg, felvesznek-e az árura előjegyzést, megrendelést. Ha az adott boltban nincs ilyen rendszer, az ott dolgozók kötelesek a vevőt tájékoztatni arról, hogy a vállalat vagy a szövetkezet melyik üzlete, áruháza foglalkozik előjegyzéses árusítással.

Ifj. Lele József

G. Za

Teknővájók Tápén

Nemrég a Tápén gyűjtő Polner Zoltánnal jártuk falum utcáit. Ellenőrző gyűjtést végzett legutóbbi kötetéhez, a Teknőkaparóhoz. (Azóta megjelent, el is fogyott!) Polner minden szemben lévő tápéi öregtől megkérdezte, „hallotta-e, mit mondtott az öreg teknyőkaparó?”. Valahányan közel egyformákat válaszoltak, hogy így, meg úgy lehet majd megérezni, mikorra várható a világvége. „Akkor majd nagy süteccség lesz, és csakis a hétször szentelt viaszgyertya fénye világí”. Előrejelzés lesz az is, hogy „mögülásatok, nem lehet mögüsmerni, melyik a nő, melyik a férfi, olyan lössz a viselettyük: a lányok nadrágba járnak, a legények mög hosszú haját eresztenek”. Mások szerint „szalad a kocs, ló nélkül, gépmadarak szállnak az égön”. Mondták még habzó vért szügyével toló lovat, a Tiszra vépatac lesz, meg mindenféle vérfagyasztó dolgokat, amiket „meg az apám hallott az öreg Teknyőtől”.

Tápén még az én gyermekkoromban is a Kompátkelő mellett dolgoztak a teknyővájó cigányok. Két-három évente érkeztek ide ismét nyáron, 3—4 egylovas (gebék voltak azok) ekhós szekerekükön. Több család közösen vándorolt az országban. A Tápéra járók rend-

szerezen visszatértek ide, mert munkájukhoz kiváló fát találtak a tápéi Tiszra szélén. Kiszemeltek maguknak egy placcot, s köré álltak a kocikkal. A lovakat lenyűgözték, legelni csapták. Itatáskor a Tiszára hajtották őket, azt itták maguk is. Tiszavízrel főztek, éppen úgy, mint a hajdani tápéiak. Az asszonyok ösi módon gyűjtötték az élelmet, elsősorban az erdő hasznát, a vadat, és a Tiszából fogták a halat. Ami meg kellett, azt a faluból vették meg, vagy cseréltek. A letelepedéshez és a szükséges használat kitermelésére mindig megadta az engedélyt a helyi hatóság, egyúttal azt is tudomásukra hozták, hogy amennyiben lopnak, vagy bármi kárt tesznek a faluban, mindent elvesznek tőlük, és föl is út, le is út. Az emberek az első napokban fát válogattak, döntöttek, és gallyaztak. A formás, vastag törzseket hatalmas fejszékkel kettéválasztották, majd simára nyestelt helyen tárolták. Ezekből előbb ácsbárdszerű fejszével, majd kisebb baltákkal és kapacsokkal (kaparó-balta) vajták a kisebb-nagyobb dagasztóteknőket, mosótálatkat. A rövidebb darabokból faragták a különböző nagyságú fakanalakat, hurkaszedőket, liszteslapátot

és más konyhai eszközöket. Ugyanők készítették sütőlapátot, pörnyevonyót, sőt szerszámnyelet is. A hajdani falulakók a teknyővájók készítményei nélkül nem tudtak volna megenni. Igényelték munkájukat. A teknyővájók nem voltak drágán termelő emberek, csak az árát kirjuk kiremalással, csak délelőtt dolgoztak. Kidácsolás után az asszonyokkal és a gyerekekkel együtt jártak a falut, kinnálta hangos szóval a portékát. Szépen dolgoztak és jól, mindenük gazdát cserél. Pénzt, élelmet vagy ruhát kértek. Ki, mivel tudott, azzal fizetett.

Az ilyen falujárások alkalmával fogták vállatára Tápén is a rendkívüli jóstehetségű Teknyőkaparót, mint világot járt népi tudóst, akinek szavát sokan hitték. Ma, messzi idők távolában is — mint a gyűjtőtűn egyértelműen kiderült — úgy él öregjeink emlékezetében, „akit szinte valóságos tisztelettel öveznek”. Nem tudjuk, honnan vette jóslásait, de nem szédítő boszorkányságokat mondott, hiszen szavaiban „az emberek háborút elutasító akaratát éppúgy megtalálható, mint a társadalmi igazságosság, és a főlemelkedés utáni szenvedélyes vágyakozás”.